

UOT: 339.166.8 :330.543

AQRAR BAZARIN GÖMRÜK-TARİF ALƏTLƏRİ VASİTƏSİLƏ TƏNZİMLƏNMƏSİ

Səadət İntiqam qızı Hacıyeva

*Aqrar Tədqiqatlar Mərkəzinin Analitika departamentinin direktoru,
Aqrar Tədqiqatlar Mərkəzinin doktorantı*

e-mail: seadet.haciyeva@atm.gov.az

Xülasə

Məqalədə gömrük-tarif tənzimləmələrinin aqrar bazara təsirlərinə dair mövcud nəzəri yanaşmalar təhlil edilmiş və Azərbaycanda gömrük-tarif siyasəti ilə bağlı faktiki vəziyyət qiymətləndirilmişdir. Ölkələrin gömrük-tarif siyasəti tətbiq etməsinin əsas səbəbləri verilməklə gömrük-tarif tənzimləməsinin siyasət aləti kimi Azərbaycanın aqrar sektoruna tətbiqi və bunun dövlət və bazar iştirakçıları baxımından fayda və zərərləri təhlil edilmişdir. Həmçinin qısamüddətli və uzunmüddətli dövrlərdə aqrar bazarın dayanıqlı inkişafına təsirləri baxımından gömrük-tarif tənzimləməsinin sektora tətbiqi imkanlarına dair tövsiyələr verilmişdir.

***Açar sözlər:** gömrük-tarif tənzimləmələri, aqrar bazarın dayanıqlı inkişafı, dövlət himayəsi, idxal rüsumu.*

Giriş

Müasir dövrdə aqrar bazarda səmərəli tənzimləmə sisteminin qurulması İEOÖ üçün, həmçinin post-sovet ölkələri üçün aktual məsələlərdəndir. Aqrar bazarın səmərəli tənzimlənməsi dedikdə həm istehsalçılar baxımından, həm də onların istehsal etdiyi məhsulların istehlakçıları baxımından əlverişli şəraitinin formalaşdırılması üçün dövlət tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər sistemi nəzərdə tutulur.

Ölkəmizdə kənd təsərrüfatı sahəsi üzrə dövlət tənzimlənməsi, o cümlədən dövlət dəstəyi tədbirləri ənənəvi olaraq daha çox dəyər zəncirinin ilkin mərhələlərinə fokuslanmışdır. Hazırda kənd təsərrüfatı məhsulları üzrə bazarın inkişafı məsələlərinin effektiv şəkildə tənzimlənməsi bu sahənin dayanıqlı inkişafı baxımından mühüm strateji çağırışlardan biridir [6, səh.106].

Nəzəri çərçivələr

Dövlət tənzimləməsinin iqtisadi inkişafa təsirinə dair nəzəri olaraq 20-ci əsrin sonlarına qədər konkret yanaşmalar mövcud olmamışdır. Dövlət himayəsinin iqtisadi inkişafa təsirlərinə dair bu dövrdə mövcud olan tədqiqatları əsasən 4 istiqamətdə qruplaşdırmaq olar. Birinci qrup iqtisadçılar 1960-70-ci illərdəki ticarət və mübadilə-nəzarət rejimlərini itirilmiş iqtisadi səmərəliliyin klassik tarazlıq hesablamaları ilə qiymətləndirmiş və baryerlərin əsas hallarda cəmiyyət və dövlət üçün əhəmiyyətli xərclər yaratdığı qənaətinə gəlmişlər.

İkincisi, analitiklər açıq iqtisadiyyatlı ölkələrin inkişaf göstəricilərini müvafiq olaraq qapalı iqtisadiyyatlarla müqayisə etmiş və iqtisadiyyatın açıqlığı ilə inkişaf arasında yüksək korrelyasiya olduğu məlum olmuşdur.

Üçüncüsü, ticarət siyasəti rejimlərinin inkişafa təsirini görmək üçün ticarət rejimləri əhəmiyyətli dərəcədə dəyişilən ölkələrin iqtisadi vəziyyətinə dair araşdırmalar aparılmışdır. Cənubi Koreya, Braziliya, Kolumbiya, Tunis və digər 16 ölkə üzrə aparılmış bu tip tədqiqatlar da sərbəst ticarət ilə daha sürətli inkişaf arasında müsbət korrelyasiya olduğunu göstərmişdir.

Dördüncüsü, digər üç növ tədqiqatın ortaya qoyduğu daha sadə təhlillərin yaratdığı şübhələri aradan qaldırmaq üçün makro-ekonometrik analizlərdən istifadə edilmişdir. Bu makro-ekonometrik təhlillər sərbəst ticarət siyasətinin 20-ci əsrin sonunda iqtisadi inkişafa müsbət təsir etdiyini sübut etmişdir [8, səh. 1-2] Beləliklə, 20-ci əsrin sonlarına qədər mövcud olan əksər yanaşmalarda iqtisadiyyata daha çox sərbəst ticarətin müsbət təsir etdiyi qənaətinə gəlinmişdir.

Bununla yanaşı tarif siyasətlərinin iqtisadi inkişafa təsiri qiymətləndirilərkən dövlət və cəmiyyət baxımından fayda və zərərlər ayrıca qiymətləndirilməlidir. Mahiyyət etibarı ilə tariflər yalnız onları tətbiq edən ölkələrin ticarətinə, istehsalına, istehlak qaydalarına və rifahına deyil, həm də ticarət tərəfdaşlarının rifahına da təsir edir. Xüsusilə tariflər yerli və dünya qiymətləri arasında bir sədd yaradır və tələbi daha çox yerli istehsalə yönəldir [10, səh. 2].

Bununla belə, tarif siyasəti ilə tənzimləmə ölkənin inkişaf səviyyəsindən asılı olaraq iqtisadiyyata fərqli təsirlər göstərir və inkişaf etməkdə olan ölkələr tarif tənzimləmələrindən istifadə etməyə daha çox meyillidirlər. Bu meyl inkişafın aşağı pillələrində olan ölkələrin çox vaxt makroiqtisadi sabitliyini qoruması (*maliyyə davamlılığı vacib cəhətdir*) və gəlirin azalmasının yoxsulluğa potensial mənfi təsirlərilə mübarizə aparmaları ilə bağlıdır [10, səh. 2].

Ümumiyyətlə, həm inkişaf etməkdə olan, həm də inkişaf etmiş ölkələrdə sənaye məhsullarına nisbətən kənd təsərrüfatı məhsullarının idxalında tariflər daha yüksəkdir. Kənd təsərrüfatı sektoru daha yüksək tarif səviyyəsindən əziyyət çəkir. Dünyada kənd təsərrüfatına tətbiq olunan tarif 62% səviyyəsində qiymətləndirilir. Sənaye məhsulları üçün isə bu göstərici 29%-dir [11, səh.5]. Aşağı və orta gəlirli ölkələr (22,6%) tərəfindən kənd təsərrüfatı məhsullarından alınan idxal rüsumları inkişaf etmiş ölkələrin tətbiq etdiyi rüsumlardan (7,5%) xeyli yüksəkdir [10, səh.5].

Tariflər ölkəyə idxal edilən bütün məhsullara əlavə bir xərc qoyur və bununla da tarif tətbiq edən ölkə daxilində qiymətləri artırır. Yüksək qiymətlər, fermerlərin yerli məhsul istehsalını artırır. Bununla yanaşı istehlakçıların daha az alış-veriş etməsinə səbəb olur. Bu da birbaşa olaraq tələb və təklifə təsir edir. Ölkələr tarifləri ilk növbədə yerli istehsal sahələrini qorumaq üçün tətbiq edirlər [9, səh. 1].

Müəyyən bir mal və ya sektor üçün idxaldan rəqabətə qarşı qorunma təmin etmək, ölkələrin tarif tətbiq etməsinin ən ümumi səbəbidir. Bununla birlikdə, bu səbəbin altında köhnə merkantilist

anlayış dayanır ki, bir ölkə idxalından daha çox məhsul ixrac edərsə daha yaxşıdır və bu səbəbdən qoruyucu tariflərin tətbiqi millətin rifahına müsbət təsir etməsi ilə izah edilir. Müasir iqtisadiyyatın ən böyük töhfələrindən biri sərbəst ticarətdən əldə olunan iqtisadi mənfəətləri əsas gətirməklə merkantilist yanaşmanın səhv olduğuna işarə etməkdir.

Fəqət, tariflərə qarşı mövcud olan və iqtisadiyyata xərc və fayda bölgüsünü göstərən iqtisadi iddia, tariflərdən fayda əldə edənlərin dövlətin qoruma siyasətini müdafiə etmək üçün həvəslə lobbi fəaliyyətlərini davam etdirmələrini izah etməyə kömək edir. Yüksək istehlak qiymətləri şəklində xərclər çox sayda istehlakçıya paylanır. Bununla birlikdə faydalar nisbətən kiçik bir məhsul istehsalçısı qrupu üzərində cəmlənmişdir. Tariflərdəki hər hansı bir dəyişiklik orta istehlakçıdan çox orta istehsalçıya təsir göstərir.

Tariflərin tətbiq edilməsini əsaslandırmaq üçün ümumiyyətlə bir neçə səbəbdən istifadə olunur. Kənd təsərrüfatında, təsərrüfat gəlirləri ilə yanaşı kənd təsərrüfatından əldə olunan qeyri-bazar mənfəətləri (məsələn, təbii-resurslardan əldə olunan faydalar) ilə bağlı narahatlıqlar əksər hallarda tarifləri siyasət aləti kimi istifadə etmək üçün əsas verir. Tarif qorunması əksər hallarda bir ölkənin daxili aqrar siyasətinin ayrılmaz və vacib elementidir və yalnız daxili rejimlərdə dəyişikliklərlə müşayiət edildikdə aradan qaldırıla bilər.

Tariflərin tətbiq edilməsinin əsaslandırılması bəzən mövcud bazar şərtləri ilə əlaqədardır. Tariflərin müvəqqəti istifadəsi yeni və ya başlanğıc səviyyədə olan yerli istehsalı qorumaq və bazarda davamlı fəaliyyət göstərə bilmələri üçün bir vasitə təmin etmək üçün əsaslandırılmışdır. Fəqət praktikada bu tariflərin ləğv edilməsi çətindir, çünki fayda alanlar təmin edilən mühafizə tədbirlərinə etibar edirlər. Xüsusi şərtlərdə tariflər sıfıra endirilə və ya aşağı dərəcələrlə tətbiq edilə, həmçinin artırıla bilər.

İnkişaf etməkdə olan ölkələr bəzən də digər məqsədlərə çatmaq üçün gömrük tarifləri tətbiq edirlər. Gəlir və ya satış vergiləri ilə müqayisədə beynəlxalq sərhədlərdə malların vergiyə cəlb edilməsinin nisbətən asanlıqı tarifləri cəlbəedici bir gəlir mənbəyi edir. Ölkə büdcəsinin idxalı məhdudlaşdırmaqla idarə olunması, inkişaf etməkdə olan ölkələrin tarifləri tətbiq etmək üçün istifadə etdikləri başqa bir əsasdır [9, səh. 4].

Azərbaycanda gömrük-tarif tənzimləmələrinə dair mövcud praktika

Hazırda kənd təsərrüfatı məhsulları üzrə bazarın inkişafı və istehsalçıların əlverişli şərtlərlə bazara çıxış məsələlərinin effektiv şəkildə tənzimlənməsi bu sahənin dayanıqlı inkişafı baxımından mühüm strateji çağırışlardan biridir. Kənd təsərrüfatı məhsulları bazarında qiymətlərin əlverişsiz olduğu hallarda bazar intervensiyalarının həyata keçirilməsi, daxili bazarın ədalətsiz ticarət şərtlərindən qorunmasına və digər bu kimi məsələlərlə bağlı institusional sistemin effektivliyinin daha da artırılmasına ehtiyac vardır [6, səh. 106]

Aqrar bazara dövlət tənzimləməsinin həyata keçirilməsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 6 dekabr 2016-cı il tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi”nin 6.2.3. “Bazar şərtlərinin əlverişsiz olduğu hallar üzrə intervensiya tədbirləri sisteminin qurulması” və 6.2.4 “Kənd təsərrüfatı və ərzaq məhsulları üzrə daxili bazarın ədalətsiz ticarət hallarından qorunması məqsədi ilə idxalın effektiv tənzimlənməsi sisteminin yaradılması” tədbirlərində öz əksini tapmışdır.

Tədbirlər dünya təcrübəsinə əsaslanmaqla ölkədə istehsalçıların gəlirliliyinin və istehlakçıların ərzağa əlyetərliyinin təmin edilməsi maraqları baxımından kənd təsərrüfatı məhsullarının optimal qiymət səviyyəsinə nail olmaq məqsədi ilə aqrar bazara intervensiya tədbirlərinin həyata keçirilməsi mexanizminin yaradılmasını və daxili bazarı idxalın arzuolunmaz təsirlərindən qorumaq üçün kənd təsərrüfatı məhsulları üzrə gömrük-tarif tənzimlənməsi sisteminin təkmilləşdirilməsini, kənd təsərrüfatı məhsulları üzrə idxala mövsümi tarif kvotalarının operativ şəkildə tətbiqi və tarif eskalasiyası siyasəti ilə bağlı aydın kriteriyalara malik prosedurların tətbiqi imkanlarının araşdırılmasını nəzərdə tutur [6, səh. 107].

Ümumilikdə gömrük tarifləri tutulma üsuluna görə spesifik, advalor və kombinə edilmiş, obyektinə görə idxal, ixrac və tranzit, xarakterinə görə mövsümi, antidempinq və kompensasiya, dərəcəsinə görə daimi və dəyişkən növlərə bölünür [7, səh. 107].

Azərbaycanda gömrük tarif dərəcələri “Azərbaycan Respublikasının xarici iqtisadi fəaliyyətin mal nomenklaturası, idxal gömrük rüsumlarının dərəcələri və ixrac gömrük rüsumlarının dərəcələri” nin təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 500 nömrəli Qərarı ilə müəyyən edilir. Azərbaycanda kənd təsərrüfatı məhsullarının əsasən idxalına gömrük rüsumu tətbiq edilir. İstisna hallarda ixraca da rüsum tətbiqi təcrübəsi mövcuddur. Bəzi məhsullara isə (quş əti, yumurta, soğan, pomidor, xiyar, alma, xurma, armud, üzüm, fındıq) müddətli olaraq spesifik idxal rüsumları tətbiq edilir. Məsələn, əsas ərzaq məhsulları hesab edilən soğanın 1 kq-na 31.12.2021-ci il tarixinədək 0.60 ABŞ dolları (spesifik), kartofun 1 kq-na isə gömrük dəyərinin 15%-i məbləğində (advalor, müddətsiz) rüsum tətbiq edilir [4, səh. 71-72]. Bununla yanaşı müəyyən dövrdə aqrar sektorda baş verən qeyri-sabitliyin tənzimlənməsi və çevik dövlət müdaxiləsinin həyata keçirilməsi məqsədilə ölkəyə idxal edilən bəzi məhsulların gömrük-tarif tənzimlənməsi həyata keçirilib. Belə ki, 2018-ci ilin məhsul yığımı dövründə kartofun qiymətlərinin kəskin ucuzlaşması ilə istehsalçılara dəyən ziyanın qarşısının alınması və yerli istehsalın idxal məhsulun rəqabətindən qorunması üçün 2018-ci ilin sentyabr-oktyabr aylarında ölkəyə kartof idxalına tətbiq edilən gömrük rüsumu 15%-dən 30%-ə qaldırıldı. 2019-cu ilin aprel-may aylarında isə soğanın kəskin qiymət artımının istehlakçılar üçün yaratdığı əlverişsiz şəraitin aradan qaldırılması üçün daxili bazarın qeyri-sabitliyinə çevik reaksiya olaraq soğan ixracına 1 kq üçün 2 ABŞ dolları rüsum nəzərdə tutan müvəqqəti gömrük rüsumlarının tətbiqi ilə əlaqədar qərarlar qəbul edilmişdir. Həmçinin, 2019-cu ilin aprel ayında kartofun da istehlakçılar üçün əlverişli bazar şərtləri yaradılmasına dəstək göstərilməsi üçün ixrac edilən hər kq məhsula 1 ABŞ dolları gömrük rüsumu tətbiq edilmişdir. Bu qərar qəbul edilərkən həmçinin kartof istehsalçılarının da mənafeyi nəzərə alınaraq, örtülü sahədə yetişdirilmiş kartofa aid edilməmişdir [5, səh. 1].

Müəyyən dövrlərdə yuxarıda qeyd edilən gömrük-tarif tənzimləmələri həyata keçirilsə də, aqrar bazarın dövlət tənzimlənməsinin sistemli mexanizmi yoxdur. Bu tədbirlər əvvəlcədən proqnoz və risklərin qiymətləndirilməsi ilə deyil, yalnız bazarda qeyri-sabitlik yarandıqdan sonra həyata keçirilən tədbirlərdir. Bu da, müəyyən qrup bazar iştirakçısının mənafeyinə müsbət təsir göstərsə də, müəyyən qrup iştirakçı bu dəstəkdən yararlanma bilməmişdir.

Gömrük-tarif tənzimləmələrinin aqrar bazara təsirinin qiymətləndirməsinə Azərbaycan üçün əsas ərzaq məhsullarından hesab edilən kartofun timsalında baxaq (*Cədvəl 1*).

Azərbaycanda kartofun əsas istehsal mövsümü aprel-may və iyul-oktyabr aylarıdır. Aprel-may aylarında istehsal edilən kartof faraş məhsuldur və ixrac bazarlarında yüksək rəqabət qabiliyyəti

olduğu üçün daxili bazarla bağlı ciddi problemlərə rast gəlinmir. Əsasən iyul-oktyabr aylarında məhsul istehsal edən kartof istehsalçıları daxili bazarda satış problemi ilə qarşılaşır. Ölkənin illik istehsalının 60%-dən çoxu bu dövrə düşür və məhsul bolluğu ilə əlaqədar təklif artıqlığı qiymətlərin aşağı düşməsinə və istehsalçılar üçün gəlirlərin azalmasına və itkilərə səbəb olur.

Cədvəl 1. İyul-oktyabr aylarında kartof istehsalı, idxal-ixrac və qiymət göstəriciləri

	2017	2018	2019	2020
İstehsal, min ton	601.2	581.2	630.8	613.8
İllik istehsalda xüsusi çəkisi, %	65.8%	64.7%	62.8%	62.5%
İxrac, min ton	0.035	0.046	0.172	0.045
İdxal, min ton	22.1	16.2	33.8	43.2
İdxal, mln. AZN	6.9	6.0	14.3	20.2
Sahədən satış qiyməti, AZN/kq	0.35	0.30	0.46	0.39
Topdansatış qiyməti, AZN/kq	0.45	0.43	0.62	0.42

Mənbə: Dövlət Statistika Komitəsi, www.aqrarbazar.az

Yerli istehsalın artımı ilə yanaşı yığılm dövründə ölkəyə idxal edilən məhsul təklifi bir qədər də artıraraq, yerli istehsalçıların satışının zəifləməsi ilə nəticələnir. Qeyd etdiyimiz kimi, 2018 və 2019-cu illərdə kartofla bağlı müvəqqəti gömrük-tarif tənzimləməsi həyata keçirilib. Cari 2020-ci ildə də kartof istehsalçıları üçün əlverişsiz bazar mühiti yaranmış və istehsalçıların məhsul və gəlir itkisinə səbəb olmuşdur. Bununla yanaşı bu mövsümdə əlavə olaraq 43.2 min ton da məhsul idxal edilmişdir. İstehsalçılar üçün əlverişli hesab edilən 2019-cu ildəki sahədən satış qiyməti ilə 2020-ci ildəki istehsalçı qiymətləri arasındakı fərqə və bu dövrdə istehsal edilən məhsul həcminə (*yerli istehsalın toxum kimi istifadə edilən hissəsi nəzərə alınmadan*) nəzər salsaq, görünür ki, bu il kartof istehsalçıları 35.0 milyon manatdan artıq itki ilə üzləşib. Bu da keçən ilin qiymətləri ilə hesablandıqda 77 min tondan artıq məhsul itkisi deməkdir. Bununla yanaşı həmin dövrdə ölkəyə idxal edilən 20.2 milyon manatlıq idxaldan gömrük rüsumu və ƏDV-si nəzərə alınmaqla təqribən 5.0 milyon manatlıq büdcə qazancı əldə edilmişdir. Məhsulun topdan satış qiyməti ilə sahədən satış qiyməti arasında marjaya da nəzər saldıqda məlum olur ki, 2019-cu ilə nisbətə burda da kifayət qədər azalma olmuşdur. Bu azalma da əsasən vasitəçi və ticarətçilərin gəlir itkisi deməkdir. İstehsalçı və ticarətçilərin itkisi ilə nəticələnən bu hal, istehlakçılar baxımından daha əlverişli hesab edilir.

İstehsal mövsümündə yaranan bu itkilərlə yanaşı idxal məhsula ehtiyac olan yanvar-aprel aylarında illik ortalama olaraq təqribən 27.0 milyon manatlıq məhsul idxal edilir. Bundan da dövlətin gömrük rüsumu və ƏDV nəzərə alınmaqla təqribən 7.0 milyon manat gəlir mənbəyi yaranır.

Göründüyü kimi, idxalın məhdudlaşdırılması Azərbaycan dövləti üçün əhəmiyyətli xərclər yaratmır. Əksinə istehsalçılar baxımından əlverişli bazar şərtlərinin yaranmasına dəstək verir.

Nəticə

Azərbaycanda gömrük-tarif tənzimləmələrinə uyğun olaraq idxalın xüsusilə istehsal mövsümündə məhdudlaşdırılması müəyyən dövr ərzində yerli istehsalın dayanıqlı inkişafına şərait yarada bilər. Ümumilikdə, Azərbaycan üçün aqrar bazara dövlət müdaxiləsinin ən operativ tədbiri kimi gömrük-tarif tənzimlənməsi çıxış edə bilər. Aparılmış təhlil və araşdırmalar göstərir ki, idxalın məhdudlaşdırılması ilə daxili istehsalın qorunması əsasən qısamüddətli dövrdə iqtisadiyyat üçün fayda yaradır. İdxalın məhdudlaşdırılması ilə yerli istehsalçıların itkiləri istehlakçılar tərəfindən ödənilir. Ölkəmizdə də, kənd təsərrüfatı istehsalçılarına nisbətə istehlakçıların üstünlük təşkil etdiyini nəzərə alaraq, istehsalçıların itkilərinin daha böyük qrup istehlakçılar tərəfindən ödənilə biləcəyini deyə bilərik.

Uzunmüddətli dövrdə isə dövlət himayəsi altında inkişaf istiqamətlərini müəyyənləşdirən bazar iştirakçıları rəqabətdən uzaqlaşaraq yalnız qoruma altında fəaliyyət göstərməyə meylli olurlar. Buna görə idxalın məhdudlaşdırılması ilə aqrar bazarın inkişafına dəstək verilməsi qısamüddətli dövrdə dövlətin əsas siyasət alətlərindən hesab edilir. Uzunmüddətli dövrdə aqrar bazarın dayanıqlı inkişafında dövlətin rolunun artırılması üçün isə satınalma və ya tədarük kimi digər bazar intervensiyası mexanizminin yaradılması tövsiyə edilir.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Azərbaycanın kənd təsərrüfatı. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi. Bakı-2020.
2. Azərbaycanın xarici ticarət əlaqələri 2017-2020. Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsi.
3. Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin qiymət məlumat bazası. www.aqrarbazir.az.
4. “Azərbaycan Respublikasının xarici iqtisadi fəaliyyətin mal nomenklaturası, idxal gömrük rüsumlarının dərəcələri və ixrac gömrük rüsumlarının dərəcələri”nin təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 500 nömrəli Qərarı. Bakı-2017.
5. “Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 500 nömrəli Qərarına dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2018-ci il 3 sentyabr tarixli 375 nömrəli və 5 aprel 2019-cu il tarixli 150 nömrəli, 9 aprel tarixli 165 nömrəli qərarları.
6. “Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair” Strateji Yol Xəritəsi. Bakı-2016.
7. “Beynəlxalq ticarət anlayışı, obyektləri və subyektləri, formaları və onun milli iqtisadiyyat üçün əhəmiyyəti”. Bakı 2016.
8. Michael A. Clemens, Jeffrey G. Williamson, Harvard University, “Why the tariff-growth correlation changed after 1950”, 2001.
9. “Profiles of Tariffs in Global Agricultural Markets: Why Tariffs Matter” Economic Research Service/USDA, 2001.
10. Przemyslaw Kowalski “Impact of changes in tariffs on developing countries' government revenue”, 2003.
11. World Tariff Profiles, ÜTT, 2017.

S.I. Hacıyeva, Chief of department, Agricultural Economics Research Center

Ph.D. student of the Agricultural Economics Research Center

Regulation of the agrarian market through customs-tariff regulation tools

Summary

In the article, the existing theoretical approaches to the impact of customs-tariff regulations on the agrarian market has been analyzed and the actual situation on the customs tariff policy in Azerbaijan has been evaluated. The application of customs-tariff regulation as a policy instrument to the agricultural sector of Azerbaijan and its benefits and harms in terms of state and market participants have been analyzed, giving the main reasons for the application of customs-tariff policy of the countries. Recommendations have been also made on the possibility of applying customs tariff regulation into the sector in terms of its impact on the sustainable development of the agrarian market in short and long term periods.

Keywords: *customs-tariff regulations, sustainable development of the agricultural market, state protection, import duty.*

С.И. Гаджиева, директор департамента, Центр Аграрных Исследований

Докторант Центра аграрных исследований

Регулирование аграрного рынка с помощью инструментов таможенного тарифа

Резюме

В статье проанализированы существующие теоретические подходы к влиянию таможенно-тарифного регулирования на сельскохозяйственный рынок и дана оценка реальной ситуации таможенно-тарифной политики в Азербайджане. Были проанализированы основные причины применения таможенно-тарифной политики странами, применение таможенно-тарифного регулирования в качестве инструмента политики в сельскохозяйственном секторе Азербайджана, а также его преимущества и недостатки с точки зрения государства и участников рынка. В статье также были даны рекомендации о возможности применения таможенного-тарифного регулирования к сектору с точки зрения его влияния на устойчивое развитие сельскохозяйственного рынка в краткосрочной и долгосрочной перспективе.

Ключевые слова: *таможенно-тарифное регулирование, устойчивое развитие аграрного рынка, государственная защита, пошлины по импортным операциям.*